

BAY KEYNES VE "KLASİKLER"; BİR YORUM *1

J.R. HICKS

Çevirmen: Ebru ERTAŞ¹

I.

Bay Keynes'in *General Theory of Employment*'inin eğlendirici değerinin kitabın satirik yönüyle daha da arttırıldığı en az hoşgörü sahibi bir okur tarafından dahi kabul edilecektir². Fakat pek çok okurun bu Dunciad³ karşısında şaşkınlık içinde olduğu da bir gerçektir.

Geçmişte kendilerini tevazu ile "klâsik iktisatçı" olarak tanımlayanlar, Bay Keynes'in tartışmalarını inandırıcı bulsalar dahi, Bay Keynes'in toylukluklarında inandıklarını iddia ettiği şeylere inandıklarını hatırlamakta güçlük çekeceklerdir.

* J.R. Hicks, *Econometrica*, Vol. 5, April 1937, s. 147-159.

¹ Bu makale Econometric Society'nin Oxford'ta yapılan toplantısında (Eylül, 1936) okunan ve ilginç tartışmalara neden olan bir tebliğden kaynaklanmaktadır. Söz konusu tebliğ daha sonra kısmen bu tartışmaların ışığı altında ve kısmen de Cambridge'te yapılan ek tartışmaların sonucunda değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir.

1. Çevirmen tarafından orijinal metne eklenen dipnotları italikle yazılmıştır. Para teorisi ve makroiktisatın sık sık kullandığı araçlardan biri olan IS-LM analizi J.R. Hicks tarafından ilk defa bu makale ile iktisat literatürüne katılmıştır. Dolayısı ile bu orijinal makalenin anlaşılmasından bazı güçlüklerle karşılaşılması doğaldır. Çevirmenin okurun dikkatini çekmek istediği diğer bir nokta J.R. Hicks'in alçak gönüllü ve aynı zamanda alaycı üslubu ile ilgilidir. Çeviriye bunu yansıtılabilmek için orijinal metne büyük ölçüde sadık kalmaya özen gösterilmiştir. Bu nedenle zaman zaman hissedilecek "tercüme kokusunun" anlayışla karşılanacağını ümit ederiz.

Çevirmen Bursa Üniversitesinde öğretim yardımcısıdır.

2. *General Theory of Employment (İstihdamın Genel Teorisi)* Keynes'in ünlü kitabı *The General Theory of Employment Interest and Money (İstihdam Faiz ve Paranın Genel Teorisi)*'nin kısaltılmış adıdır.
3. Onsekizinci yüzyılda İngiliz Şairi Alexander Pope tarafından alaycı bir dil ile yazılan ve zamanında yankılar uyandıran epik türde bir destan.

Hiç şüphesiz, tarihi nitelikteki şüphelerini pozitif teoriden mümkün olduğunca yararlanmalarını engelleyen bir köstek olarak karşılarında bulanlar da olacaktır.

Bu durumun ana sebeplerinden biri şüphesiz Bay Keynes'in Prof. Pigou'nun sonraki çalışmalarını ve özellikle *The Theory of Unemployment*'i tipik "Klâsik İktisat" olarak almasında bulunabilir⁴. *The Theory of Unemployment* oldukça yeni ve anlaşılması oldukça güç bir kitaptır; dolayısıyla iktisat öğretimi üzerinde henüz önemli bir etkisi olmadığı güvenle söylenebilir. Bu kitaptaki doktrinler çoğunluk için Bay Keynes'in doktrinleri kadar yeni ve yabancıdır; durum bu iken kendilerine inandıkları şeyler diye bunları göstermek sıradan iktisatçıları tam bir şaşkınlık içinde bırakmaktadır.

Örneğin Profesör Pigou'nun teorisinde şaşırtıcı boyutlara ulaşan ölçüde reel terim kullanımı vardır. Sadece kendi teorisi olan reel ücretler ve işsizlik teorisi değil fakat hemen herkesin *para* cinsinden incelemeyi tercih edeceği çeşitli problemler Profesör Pigou tarafından "ücret-malları" cinsinden incelenmiştir. Sıradan bir klâsik iktisatçının böyle bir *beceri sergilemede* payı yoktur.

Ama eğer, sıradan Klâsik İktisatçı adına biz bu problemlerin çoğunu onun *para* cinsinden araştırmayı tercih edeceğini söyleyecek olsak, Bay Keynes parasal ücret ve istihdamın klâsik bir teorisi olmadığı cevabını verecektir. Ders kitaplarında böyle bir teorinin kolaylıkla bulunamayacağı çok doğrudur. Fakat bunun tek nedeni bu ders kitaplarının çoğunluğunun kapalı bir sistem içinde nominal ücretlerdeki genel değişmelerin önemli bir problem yaratmadığı bir dönemde yazılmış olmasıdır. İktisatçıların çoğunluğunun parasal ücretler ve istihdam arasındaki ilişkinin gerçekten nasıl olduğu hakkında oldukça iyi bir fikre sahip oldukları inancından pek şüphe edilemez.

Bu şartlarda Profesör Pigou'nunkinden daha eski ve daha ilkel bir model üzerine tipik bir "klâsik" teori kurmaya çalışmak zahmete değer gibi görünmektedir. Böyle bir teori kurabilirsek ve bu teorinin Bay Keynes'in bulguları ile uyuşmayan fakat çoğunluğu kesin diye kabullendiği sonuçları verdiğini gösterebilirsek, sonuçta karşılaştırma yapmak için elimize tatmin edici bir baz geçmiş olacaktır. O zaman Bay Keynes'in getirdiği yenilikleri bir kenara iterek gerçekten uyuşmazlığa neden olan konuları ortaya çıkarmayı ümit edebiliriz.

Amacımız karşılaştırma olduğuna göre, ben tipik klâsik teorimi Bay Keynes'in kendi teorisini ortaya koyduğu biçime benzer bir biçimde düzenlemeye çalışacağım; ve ele alınan problemle yakından ilgili olmayan ikinci derecedeki karmaşıklıkları konu dışında bırakacağım. Bu nedenle her çeşit fiziki techizat miktarının sabit olarak alınabileceği bir kısa dönemle ilgilendiğimi ve emeğin homojen olduğunu varsayıyorum.

Yaptığımız diğer bir varsayım yıpranmanın ihmal edilebilir olduğu ve dolayısıyla yatırım malları çıktısının yeni yatırımlara tekabül edeceğidir. Bu sakıncalı bir basitleştirme, fakat Bay Keynes'in kullanıcı maliyeti bölümünde ortaya attığı sorunlar buradaki amaçlarımız açısından geçersizdir.

4. *The Theory of Unemployment (İşsizlik Teorisi)*.

Kişi başına nominal ücret haddinin, w veri alınabileceğini varsayarak işe başlayalım.

x , y sırasıyla, yatırım malları ve tüketim malları çıktıkları, N_x , N_y bunların üretiminde istihdam edilen insan sayısı olsun. Her endüstride kullanılan ihtisaslaşmış araç-gereç miktarı veri olduğuna göre, $x = f_x(N_x)$ ve $y = f_y(N_y)$ 'dir; f_x , f_y veri fonksiyonlardır.

M veri para miktarı olsun.

Belirlenmek istenen N_x ve N_y dir.

İlk olarak, yatırım mallarının fiat-düzeyi = bunların marjinal maliyeti = $w (dN_x / dx)$. Ve tüketim mallarının fiat-düzeyi = bunların marjinal maliyeti = $w (dN_y / dy)$.

Yatırım malları ticaretinden kazanılan gelir (yatırımın değeri, veya basitçe yatırım) = $wx (dN_x / dx)$. Buna I_x diyelim.

Tüketim malları ticaretinden kazanılan gelir = $wy (dN_y / dy)$.

Toplam gelir = $wx (dN_x / dx) + wy (dN_y / dy)$. Buna I diyelim.

Bu durumda I_x , N_x 'in I , N_x ve N_y nin verilmiş fonksiyonlarıdır. I ve I_x . belirlendikten sonra N_x ve N_y belirlenebilir.

Şimdi para talebi ile Gelir arasında belirli bir ilişkinin var olduğunu kabul eden "Cambridge Miktar Denklemi" ni varsayalım. Bu durumda, yaklaşık olarak, para talebinin sadece toplam gelire değil fakat aynı zamanda gelirin, görelî olarak daha fazla veya görelî olarak daha az ankes (balans) talebinde bulunan, kişiler arasındaki dağılımına bağlı olduğu gerçeğini bir kenara bırakarak,

$$M = k I$$

yazabiliriz. Buna göre k verilir verilmez toplam Gelir belirlenecektir.

I_x 'i belirlemek için, iki denkleme ihtiyacımız var. Bize yatırım miktarının (kapital talebi gibi bakıldığında) faiz haddine bağlı olduğu söylenmektedir.

$$I_x = C(i).$$

Bu Bay Keynes'in çalışmasında kapitalin - marjinal etkinliği olmaktadır.

Ayrıca Yatırım = Tasarruf. Ve tasarruf, faiz haddine, eğer isterseniz Gelire bağlıdır. $\therefore I_x = S(i, I)$. (Gelir zaten belirlendiğine göre özellikle istemiyorsak burada Gelire yer vermeyebiliriz.)⁵

Bunlar bir sistem olarak alındığında elimizde üç bilinmeyeni, I , I_x , i , belirlemek için üç temel denklem olacaktır,

$$M = kI, I_x = C(i), I_x = S(i, I).$$

Daha önce bulduğumuz gibi, N_x ve N_y , I ve I_x 'den belirlenebilir. Böylece toplam istihdam, $N_x + N_y$, belirlenecektir.

Bu sistemin bazı özellikleri üzerinde duralım. k ve M verildiği anda I 'nin tamamıyla belirleneceği ilk denklemden anlaşılmaktadır; bu toplam gelir doğrudan doğruya para miktarına bağlıdır demektir. Bununla beraber, genellikle, bir ölçüde tasarruf edilen gelir oranına, ve dolayısıyla üretimin yatırım ve tüketim malları ticareti arasındaki bölüşümüne bağlı olan toplam istihdamın yekten gelirden belirlenmesi ge-

5. \therefore simgesi dolayısı ile, bu nedenle anlamına gelmektedir.

rekmez. (Arz elastikliklerinin her iki ticarete de aynı olması halinde, bunlar arasındaki talep kayması N_x ve N_y ' de telâfi edici bir hareket yaratacak ve neticede toplam istihdamda bir değişme olmayacaktır).

Yatırım yapma uyarısındaki bir artış (yani bizim $C(i)$ olarak yazdığımız kapitalin marjinal etkinliği eğrisinin sağa doğru hareketi) faiz haddini yükseltecek ve tasarrufu etkileyecektir. Tasarruf miktarı artarsa, yatırım miktarı da artacak; emek, yatırım ticaretinde daha çok, tüketim ticaretinde daha az istihdam edilecektir; bu yatırım ticaretindeki arz elastikliği tüketim-malları ticaretindekinden büyükse toplam istihdamı arttıracak tersi halde azaltacaktır.

Para arzındaki bir artış, toplum harcamalarını ve ödünç vermelerini gelir kâfi derecede yükselerek k 'yi önceki düzeyine getirinceye kadar arttıracığı için, toplam geliri mutlaka arttıracaktır. Gelirdeki artma hem tüketim malları hem de yatırım malları yapımındaki istihdamı artırma eğiliminde olacaktır. İstihdam üzerindeki toplam etki bu endüstrilerin genişlemeleri arasındaki orana; ve, toplumun tasarruf etmeyi istediği, aynı zamanda faiz haddini de yöneten; gelirlerindeki artışın oranına bağlıdır.

Buraya kadar nominal ücret haddini veri kabul ettik; yalnız k 'yi ücret düzeyinden bağımsız varsaydığımız sürece bu problemle ilgili hiç bir zorluk söz konusu değildir. Nominal ücret haddindeki bir yükselme zorunlu olarak istihdamı azaltacak ve reel ücretleri arttıracaktır. Zira değişmeyen nominal gelirin daha yüksek fiat düzeyinde aynı miktar mal almaya devam etmesi olanaksızdır; ve fiat düzeyi yükselmedikçe, mal fiyatları marjinal maliyetlerini karşılayamaz. Dolayısı ile istihdamda bir düşme olması gerekir; istihdam düştükçe emek cinsinden marjinal maliyetler azalacak ve dolayısı ile reel ücretler yükselecektir. (Nominal ücretlerdeki bir değişmeye her zaman için reel ücretlerdeki, aynı oranda olmasa da, aynı yönde bir değişme eşlik edeceğine göre, eğer reel ücretler cinsinden çalışılmak tercih ediliyorsa hiç bir kayba uğranmayacağı gibi muhtemelen bazı avantajlar dahi söz konusu olacaktır. Doğal olarak "Klâsik iktisatçılar" bu yolu tutmuşlardır).

Kanımcı elimizdeki teoremin tutarlılığı ve tanınan bir grup iktisatçının ileri sürdüğü görüşlere uygunluğu konusunda fikir birliğine varılabilir. Bu teoriye dayanarak istihdamı doğrudan doğruya enflasyonla arttırmayı başarabilirsiniz fakat; bu politikayı benimseyip benimsememe kararınız yine de sizin nominal ücretler üzerindeki muhtemel tepkiye ve aynı zamanda — ulusal düzeyde — uluslararası standart hakkındaki görüşlerinize dayanır.

Tarihi açıdan bu teori her ne kadar gerçekten Ricardgil olmasa da Ricardo'ya kadar uzanır; bu muhtemelen aşağı yukarı Marshall'ın benimsediği teoridir. Yalnız Marshall ile birlikte teori üzerinde önemli ilerlemeler kaydedilmeye başlanmış; Marshall'dan sonra gelenlerce daha da geliştirilmiştir. Bay Keynes'in yaptığı, teoride kaydedilen gelişmelere büyük ölçüde ağırlık vererek bunların orijinal teoriyi hemen hemen tanınmaz hale getirmesine müsaade etmektir. Şimdi bu gelişmeyi izleyelim.

II.

Az önce tasvir ettiğimiz "klâsik" teori gibi bir teori endüstriyel dalgalanmalar analizine uygulandığında çeşitli yönlerden güçlüklerle karşılaşır. Bir ticari dalgalan-

ma sırasında toplam nominal gelirin büyük değişmeler geçirdiği açıktır, ve klâsik teori bunları sadece M ve k 'deki değişmeler, ya da üçüncü ve son bir alternatif olarak bölüşümdeki değişmelerle açıklamaktadır.

(1) En basit ve bariz olan ve büyük ölçüde güvenilen M' deki değişmelerdir. Bir ticari dalgalanma sırasında M' de izlenen değişmeler bankalar kanalı ile ortaya çıkan değişmelerdir ve bunlar banka ödünç vermelerindeki değişmelerdir; eğer bunlara dayanacaksa banka parası arzı ve faiz haddi arasındaki bağlantıyı acilen açıklamamız şarttır. Bu, bankaları, parayı harcamaktansa ödünç verme eğilimi ağır basan kişiler gibi düşünerek yapılabilir. Bankaların söz konusu eğilimi ilk plânda faiz haddini düşürecek ve ancak ondan sonra paranın harcama yapanların eline geçmesiyle fiyat ve gelirleri yükseltecektir. "Yeni para veya paradaki artış özel kişilere değil bankacılık merkezlerine gider; ve böylece ilk aşamada ödünç verenlerin borç verme arzusunu arttırarak iskonto haddini düşürür. Daha sonra fiyatları yükseltir dolayısıyla da iskontoyu artmaya meylettirir."² Bu ifadedeki tatminkârlık yüzeyseldir; zira bu işlem hakkında daha güvenilir bir hesap çıkarmaya teşebbüs ettiğimiz anda güçlükle karşılaşacağımız kesindir. Faiz haddinde veri bir düşmeyi sağlamak için gerekli para miktarını ne belirler? Düşük haddin geçerli olacağı zaman süresini ne tayin eder? Bunlar yanıtlanması kolay sorular değildir.

(2) k 'deki değişmelere dayandığımız sürece bir noktaya kadar çalışmamızı rahatlıkla sürdürebiliriz. k 'deki değişmeler güven duygusundaki değişmelere bağlanabilir ve iyimserliği, ankeslerde (balanslarda) bir azalmayı teşvik ettiği için ekonomik hayattaki canlılık dönemi fiyat yükselişlerinin nedeni olarak kötümserliği ve kuşkuyu, ankeslerde (balanslarda) bir artışı teşvik ettiği için ekonomik durgunluk dönemi fiyat düşüşlerinin nedeni olarak kabul etmek gerçekçi bir davranıştır. Fakat bu adımı attığımız anda k 'nin bağımsız değişken olma statüsünden çıkarak temel denklemlerimizde yer alan diğer değişkenler tarafından etkilenebilir bir duruma gelip gelmediğini sormak çok doğal olmaktadır.

(3) Bu son görüş daha katıksız teorik karakteri olan diğer bir görüş tarafından kuvvetle desteklenmektedir. Pür değer teorisine göre elinde para stoğu bulunan bir kişinin doğrudan doğruya yaptığı feragat faizden vaz geçmez; ve marjinal prensibin bu alanda hiç işlemediğine inanmak güçtür. Lavington'un dediği gibi: (Bir bireyin) para biçiminde elinde bulundurduğu kaynakların miktarı, bu biçimde tutulan her para ünitesinin ona sağladığı kolaylık ve emniyet, marjinal para ünitesinin tüketilebilen şeylere harcanmasından sağlanan tatmine ve aynı zamanda net faiz hadine eşit olacak şekilde belirlenecektir³.

Para talebi faiz haddine bağlıdır! Sahne Bay Keynes için hazırdir.

Klâsik teorisinin üç denklemine karşı,

$$M = kI, I_x = C(i), I_x = S(i, I),$$

² Marshall, *Money Credit and Commerce*, s. 257.

³ Lavington, *English Capital Market*, 1921, s. 30. Ayrıca bakınız Pigou, "The Exchange-value of Legal-tender Money," *Essays in Applied Economics*, 1922, ss. 179-181.

Bay Keynes üç denklemlerle başlar,

$$M = L(i), I_x = C(i), I_x = M(I).$$

Bunlar iki yönden klâsik denklemlerden farklılık gösterirler. Bir yanda para talebinin faiz haddine bağlı olduğu görülür (Likidite tercihi). Öte yanda, faiz haddinin veri gelirden tasarruf edilen miktar üzerinde mümkün olabilecek herhangi bir etkisi ihmal edilmiştir. Bu her ne kadar üçüncü denklemin, ilginç hünelerleri olan, çoğaltan denklemi haline gelmesi demekse de bu ikinci gelişim sadece bir basitleştirme ve netice olarak önemsizdir⁴. Meselenin can damarı likidite tercihi doktrindir.

Artık para miktarı tarafından belirlenen gelir değil faiz haddidir. Kapitalin marjinal etkinliği eğrisine karşı konulduğunda faiz haddi yatırımın değerini belirler; bu da çoğaltan ile geliri tayin eder. İstihdam hacmi ise (veri ürethadlerinde) yatırımın değeri ve tasarruf edilmeyerek tüketim mallarına harcanan gelir tarafından tayin edilecektir.

Yatırım yapma güdüsündeki ve tüketim meylindeki bir artış, faiz haddini yükseltmeden sadece istihdamı arttırma eğiliminde olacağı şeklindeki şaşkıncu bir sonuç veren bu denklemler sistemidir. Buna rağmen ve tartışmaların oldukça geniş bir kısmının bu sistem, ve sadece bu sistem çerçevesi içinde yapılmasına karşın *bu Genel Teori değildir*. Buna, dilersek, Bay Keynes'in *özel teorisi* diyebiliriz. Genel teori anlaşılacağı gibi daha ortodoks bir şeydir.

Lavington ve Profesör Pigou gibi Bay Keynes de sonunda para talebinin sadece bir tek değişken tarafından - faiz haddi bile olsa - belirlenebileceğine inanmamaktadır. Bay Keynes faiz haddine Lavington ve Pigou'dan daha fazla ağırlık vermesine rağmen ne onun ne de diğerleri açısından faiz haddi düşünülmesi gereken tek değişken değildir. "Spekülatif motif" e ne kadar ağırlık verirsek verelim "işlem" motifi de her zaman için işin içine girmelidir.

Sonuçta Genel Teori olarak elimizde olan şudur:

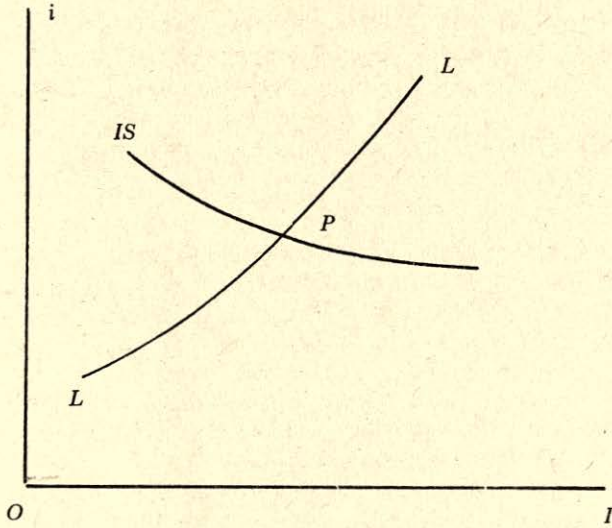
$$M = L(I, i), I_x = C(i), I_x = S(I).$$

Bu düzeltmeden sonra, Bay Keynes büyük bir adım atarak Marshallgil ortodoksiye dönüş yapmakta ve kendi teorisi düzeltilmiş, ve tutarlı hale getirilmiş, Marshallgil teorilerden ayırd edilemez hale gelmektedir; daha önce gördüğümüz gibi Marshallgil teoriler yeni değildir. Gerçekten bunlar arasında herhangi bir fark var mıdır yoksa bütün mesele kuru gürültüden mi ibarettir? Bunu bir diagrama baş vurarak görmeye çalışalım (Şekil: 1).

⁴ Eğer aşağıdaki denklemler ele alınırsa bu kolayca görülebilecektir

$$M = kI, I_x = C(i), I_x = S(I)$$

bunlar Bay Keynes'in yaptığı iki değişiklikten sadece ikincisini içermektedir. Üçüncü denklem bu haliyle bir çoğaltan denklemidir yalnız çoğaltanın kanatları kırılmıştır. Zira I hâlâ M'ye bağlıdır ve tasarruf etme arzusu veya para miktarı arttırılmaksızın yatırımı arttırmak imkânsızdır. Bu şekilde yaratılan sistem birkaç yıl önce "Hazine'nin Görüşü" olarak adlandırılan sistemin aynıdır. Fakat Likidite Tercihi bizi "Hazine'nin Görüşü"nden "Genel İstihdam Teorisi"ne taşımaktadır.

Şekil: 1

İlk denklem, $M = L(I, i)$, bize veri bir para miktarı karşısında Gelir (I) ve faiz haddi (i) arasındaki ilişkiyi verir. Bu yukarı doğru eğimli bir eğri (LL) olarak çizilebilir, çünkü gelirdeki bir artış para talebini yükseltme ve faiz haddindeki bir artış para talebini azaltma eğiliminde olacaktır. Ek olarak, ikinci iki denklem birlikte ele alındığında bize Gelir ve faiz arasındaki diğer bir ilişkiyi verir. (Kapitalin-marjinal-etkinliği eğrisi veri herhangibir faiz haddinde yatırımın değerini belirler, ve çoğaltan (çarpan) tasarrufları yatırım değerine eşit için gelir düzeyinin ne olması gerektiğini bize söyler). Bu şekilde tasarrufu yatırıma eşit kılmak için Gelir ve faiz arasında korunması gerekli ilişkiyi gösteren IS eğrisi çizilebilir.

LL ve IS eğrilerinin keşişme noktası olan P'de Gelir ve faiz haddi şimdi birlikte belirlenmektedir. Aynen modern arz ve talep teorisindeki fiyat ve çıktının birlikte belirlenmesinde olduğu gibi, bunlar da birlikte belirlenmektedir. Gerçekten, bu açıdan, Keynes'in yeniliği ile marjinalistlerin yeniliği arasında çok yakın bir paralellik vardır. Emek değer teorisinin çıktı olmaksızın fiyatı belirleme denemesinde olduğu gibi, miktar teorisi de faiz olmaksızın geliri belirlemeyi denemektedir; bunların daha yüksek derecede karşılıklı bağımlılığı tanyan teorilere yer vermesi kaçınılmaz idi.

III.

Eğer bu "Genel Teori" ise, nasıl oluyor da Bay Keynes yatırım daha fazla özendirildiğinde faizin artmayacağı görünüşü ileri sürebiliyor? Kapitalin-marjinal-etkinliği eğrisindeki bir artışın IS eğrisini yükselteceği ve bu şekilde Gelir ve istihdamı arttırırken, aynı zamanda, faiz haddini de arttıracığı diyagramımızdan açıkça görülmektedir.

Bu bizi, birçok yönden, Bay Keynes'in kitabındaki en önemli noktaya yöneltmektedir. Veri bir para arzının sadece Gelir ve faiz arasındaki belirli bir (bizim LL

ile ifade ettiğimiz) ilişkiyi belirlediğini değil fakat aynı zamanda bu ilişkinin (eğrinin) biçimi hakkında da bazı şeyler söylemek mümkündür. Muhtemelen, eğri solda hemen hemen yatay ve sağda dikey olma eğiliminde olacaktır. Bunun nedeni (1) faiz haddinin (her ne kadar Bay Keynes bu noktayı vurgulamıyorsa da) altına düşme ihtimali pek zayıf olan bir minimuma ve (2) veri para miktarı ile finanse edilebilecek gelir düzeyinin bir maksimuma sahip olmasıdır. İstersek eğrinin bu limitlere asimptotik olarak yaklaştığını düşünebiliriz (Şekil: 2).

Bu nedenle, eğer *IS* eğrisi epey sağda yer alıyorsa (güçlü bir yatırımı özendirme veya kuvvetli bir tüketim meylli sonucu), *P* kesinlikle eğrinin yukarı doğru eğimli bölümü üzerinde yer alacak ve klâsik teori son Marshallgillerin yaptığı ufak çaptaki düzeltmelerden başka birşeye gerek duymaksızın bu durumu iyi bir şekilde tahmin edecektir. Klâsik teoride olduğu gibi yatırım özendirmedeki bir artış faiz haddini yükseltecek fakat aynı zamanda geliri ve dolayısı ile yatırımı artırma gibi etkilere sahip olacaktır. 1936'da kamu hizmetleri konusunda ılımlı bir inanca sahip olan tek Cambridge iktisatçısı Bay Keynes değildir. *P* noktasının *LL* eğrisinin solunda yer alması halinde Bay Keynes'in özel teorisi geçerli olur. Böyle bir durumda kapitalin marjinal etkinliği eğrisindeki bir artış sadece istihdamı arttıracak ve faiz haddini yükseltmeyecektir. Klâsik dünya ile ilişkimiz tamamen kesilmiştir.

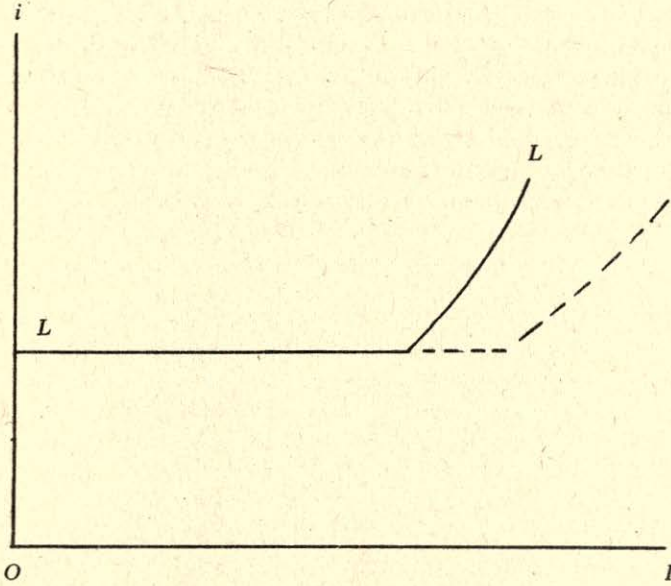
Bu şekilde, sözkonusu minimumun gösterilmesi büyük önem kazanmaktadır. Bunun ispatını çok önemli olduğu için, Bay Keynes'in kabul ettiği şekilden farklı bir biçimde yeniden ifade etmeye çalışacağım⁵.

Parayı elde bulundurmanın maliyeti ihmal edilebilirse, faiz haddinin sıfırdan büyük olmadığı durumlarda parayı elde tutmak her zaman için ödünç vermekten daha kârlı olacaktır. Sonuç olarak faiz haddinin her zaman pozitif olması gerekir. Uç halinde, en kısa kısa-vade haddi hemen hemen sıfır olabilir. Fakat eğer durum böyle ise, uzun-vade haddinin üzerinde olması gerekir, çünkü uzun haddin ödünç süresinde kısa haddin yükselme olasılığı için riziko payını içermesi, ve ek olarak kısa haddin sadece yükselme olasılığının fakat düşmeyeceğinin unutulmaması gerekir⁶. Bu uzun vadeli haddin, sadece geçerli olduğu süre içinde gerçekleşmesi ihtimal dahilinde olan kısa vadeli hadlerin bir çeşit ortalaması olması anlamına değil, fakat aynı zamanda bu ortalamanın cari kısa dönem haddinin üzerinde bir düzeyde olması gerektiği anlamına gelmektedir. Düşünülmesi gereken daha da önemli bir risk uzun vadeli borç verenin kararlaştırılan ödeme gününden daha önce nakit istemesi ve, eğer bu arada kısa had yükselmişse, küçünsemeyecek bir kapital kaybına uğrayabilmesidir. Bay Keynes'in "spekülatif motifi" nin kaynağı budur ve süresi belirlenmemiş

⁵ Keynes, *General Theory*, ss. 201-202.

⁶ Toplumun çok düşük kısa hadde alışarak böyle bir rizikodan fazla etkilenmeyeceği tasavvur edilebilir, fakat bu pek olası değildir. Zira kısa had ya ticaret geliştiği ve gelir büyüdüğü için; veya ticaret kötülediği likidite arzusu arttığı için yükselir. Her iki ihtimali de ortadan kaldıracak kadar elastik bir parasal sistemin düşünülebilirliğinden şüphe ederim.

ödünçler için haddin (Keynes'in düşündüğü tek faiz haddi) sıfırın pek yakınına düşmemesini garantilemektedir⁷.

Şekil: 2

Faiz haddi için belirtilen bu minimumun sadece bir *LL* eğrisine (belirli bir para miktarına göre çizilmiş) değil herhangi bir benzerine uygulanabileceğine dikkat edilmelidir. Para arzı artırıldığında, *LL* eğrisi sağa kayar (Şekil: 2'deki noktalı eğri gibi), fakat eğrinin yatay kısımları hemen hemen aynıdır. İşte, yine, klâsik teoriyi aksatan diagramın solundaki bu karamsarlıktır. Eğer *IS* eğrisi sağda yer alıyorsa o zaman para miktarını artırarak gerçekten istihdamı artırabiliriz; fakat *IS* in solda olması halinde bunu yapamayız; basitçe parasal araçlar faiz haddini daha aşağıya düşüremezler.

Bu nedenle General Theory of Employment Depresyon İktisadıdır.

⁷ Buna rağmen faiz hadleri sisteminin açıklanabilmesi için "spekülatif motif"ten daha fazlasına ihtiyaç vardır. Tüm kısa vadeli hadlerin en kisasının marjinde, para ve böyle bir kıymetli evrak arasındaki nisbi değerlemeye eşit olması gerekir; bir kıymetli evrağın daha düşük bir değerde olmasının temel nedeni para tutmanın sağladığı "kolaylık ve güven"dir, güçlük muhtemelen istenildiği anda elde nakit bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Önemli olan kıymetli evrağı iskonto ettirme olanağına sahip olmanızdır yoksa zorda kalıpta uygun olmayan şartlarda iskonto ettirme imkanını bulmanız değil. Burada ağır basan "spekülatif motif" değil, "ihtiyat motifi"dir. Kısa ve uzun hadler arasındaki fark sorununa gelindiğinde iskonto hadleri yeniden büyük önem kazanmaktadır.

IV.

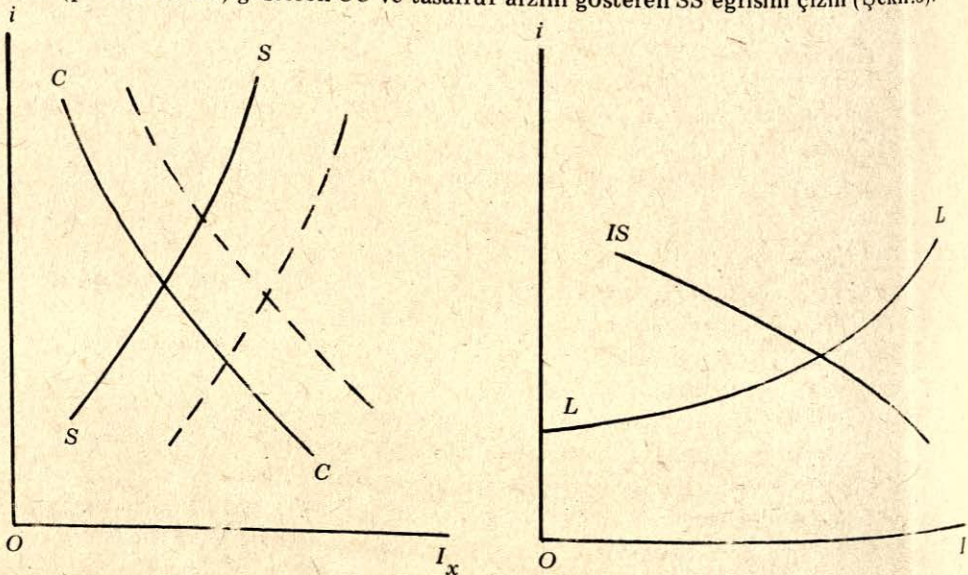
Bay Keynes ve "Klâsikler" arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koymak için küçük bir araç icad ettik. Henüz bu aracın sağlayacağı tüm yararlar incelenmemiştir, bu nedenle söz konusu aracı bir kere de kendi başına kullanarak tartışmamızı sonuçlandıralım.

Kullandığımız araç Bay Keynes'in kendi açıklamalarında yapmak zorunda kaldığı bazı basitleştirmeleri yapmayı gereksiz kılmaktadır. Üçüncü denklem eksik olan i 'yi yeniden yerleştirerek faiz haddinin tasarruf üzerinde yapabileceği muhtemel herhangi bir etkiyi göz önüne alabiliriz; ve çok daha önemlisi, ikinci denklemde oldukça şüpheli görünümü olan yatırımın sadece faiz haddine bağlı olması sorununu tekrar gündeme sokabiliriz. Eğer teori gerçekten genel olarsa, matematiksel şıklık I ve i nin her üç denklemde bulunmasını önerir. Neden I ve i aşağıdaki yerlerinde olmasın:

$$M = L(I, i), I_x = C(I, i), I_x = S(I, i) ?$$

İkinci denklemde Gelir sorusunu ortaya attıktan sonra buna burada yer verilmesi için çok tutarlı bir neden olduğu açıktır. Bay Keynes her şeyi "ücret-üniteleri" cinsinden ölçme yöntemi sayesinde bunu sistem dışında bırakabilmiştir, bu Bay Keynes'in nominal ücretler düzeyinde bir değişme olduğu zaman kapitalin marjinal etkinliği eğrisinde değişmeye müsaade ettiği fakat Gelirdeki diğer değişmelerin eğride, hiç değilse aynı süratle, bir değişiklik yaratmayacağı inancını gösterir. Bu ayırım neden yapıyor? İstihdam artışından kaynaklanarak ortaya çıkan tüketici mallarına yönelik bir talep artışının, hiç değilse talep artışının devamlılığına bir bekleyişin gelişmesiyle birlikte, yatırım artışını özendirici olacağını düşünmek için yeter sebep vardır. Durum böyle ise, hernekadar I 'nin kapitalin marjinal etkinliği üzerindeki etkisinin düzensiz olacağı kabul edilse de, ikinci denklemde I ye yer vermemiz gerekir.

Artık Genelleştirilmiş Genel Teori şu şekilde biçimlendirilebilir. İlk olarak toplam nominal geliri veri alın. Bu *veri* gelir düzeyi için kapitalin marjinal etkinliğini (parasal olarak) gösteren CC ve tasarruf arzını gösteren SS eğrisini çizin (Şekil:3).

Şekil: 3

Bu eğrilerin kesişme noktası veri gelir düzeyinde tasarrufu yatırıma eşitleyen faiz haddini belirleyecektir. Buna "yatırım haddi" diyebiliriz.

Gelir yükselirse *SS* eğrisi ve bir olasılıkla *CC* eğrisi sağa kayacaktır. *SS*'nin *CC*'den daha fazla kayması halinde, yatırım faiz haddi düşecek; *CC*'nin *SS*'den daha fazla kayması halinde ise yükselecektir. (Düşme ve yükselmenin ne kadar olacağı *CC* ve *SS* eğrilerinin elastikliklerine bağlıdır.)

Şimdi *IS* eğrisi (diğer diagramda gösterilen) gelir ve bununla uyumlu olan yatırım faiz haddi arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bunun (daha önce yaptığımız gibi) Gelir ve "nominal" faiz haddi arasındaki ilişkiyi gösteren bir *LL* eğrisi ile bir araya getirilmesi gerekir; yalnız *LL* eğrimizi artık biraz genelleştirmemiz mümkündür. Daha önce olduğu gibi para arzını veri alacak yerde, para otoritelerinin bir noktaya kadar yalnızca bir noktaya kadar, faiz haddinin yükselmesine müsaade etmekte yeni para yaratmayı tercih edecekleri bir parasal sistemin geçerli olduğunu varsayabiliriz. Bu şekilde genelleştirilmiş *LL* eğrisi- elastikliği parasal sistemin (normal parasal anlamda) elastikliğine bağlı olacak şekilde- yavaş yavaş yukarıya doğru yükselen bir meyil gösterecektir.

Daha önce olduğu gibi Gelir ve faiz haddi *IS* ve *LM* eğrilerinin kesiştiği — yatırım faiz haddinin nominal hadde eşit olduğu — noktada belirlenecektir. Yatırım yapma güdüsündeki veya tüketim meylindeki herhangi bir değişme *IS* eğrisini, likidite tercihi veya parasal politikada izlenecek herhangi bir değişme *LL* eğrisini kaydıracaktır. Böyle bir değişimin sonucu olarak, eğer yatırım haddi parasal haddin üzerine çıkmışsa Gelir yükselmeye, aksi halde, düşmeye balayacak; gelirdeki bu yükselme veya düşme eğrilerin elastikliğine bağlı olacaktır⁸.

Bu şekilde genelleştirildiğinde, Bay Keynes'in teorisi Wicksell'inkine çok benzemeye başlar ki bunun şaşılacak yanı yoktur⁹. Gerçekten Wicksell'in biçimlendirmesine kesinlikle uyan bir özel hal mevcuttur. Gelirdeki artışın nominal ücretlere derhal bir artış getirmesi anlamında "tam istihdam" var ise; *CC* ve *SS* eğrilerinin aynı ölçüde sağa kayması mümkündür, bu durumda *IS* eğrisi yataydır (Böyle bir ihtimalin olmaması söz konusu olmadığı için mümkündür dedim, gerçekte, ücret düzeyinde bir yükselme ücretlerin ilerde yeniden yükseleceği inancını yaratabilir, o zaman *CC* muhtemelen *SS*'den daha fazla kayacağı için *IS* yukarıya doğru meyilli olacaktır). Nasıl olursa olsun, eğer *IS* eğrisi yatay ise, elimizde mükemmel bir Wicksellgil yapı var demektir¹⁰; bu durumda gerçek sebeplerle belirlendiği düşünün-

⁸ $C(I, i) = S(I, i)$, olduğuna göre

$$\frac{dI}{di} = - \frac{\partial S/\partial i - \partial C/\partial i}{\partial S/\partial I - \partial C/\partial I}$$

Yatırım tasarruf piyasası $\partial S/\partial i + (-\partial C/\partial i)$ pozitif olmadıkça istikrarlı olmayacaktır. Kanaatimce bu şartın gerçekleştiğini varsayabiliriz. $\partial S/\partial i$ pozitif, $\partial C/\partial i$ negatif, $\partial S/\partial I$ ve $\partial C/\partial I$ pozitif (en olası hal) ise, *CC* ve *SS* eğrilerinin elastiklikleri arttıkça ve $\partial C/\partial I$ oransal olarak $\partial S/\partial I$ 'ya göre büyüdükçe *IS* eğrisinin daha elastik olacağını söyleyebiliriz. $\partial C/\partial I > \partial S/\partial I$ olduğunda *IS* eğrisi yukarıya doğru eğimlidir.

⁹ Cf. Keynes, *General Theory*, s. 242.

¹⁰ Cf. Myrdal "Gleichgewicht sbegriff," *Beitrage zur Geldtheorie*, ed. Hayek.

lebilecek yatırım haddi Wicksell'in *doğal haddi* olmaktadır; parasal sistemin tam elâstik olması halinde nominal had *doğal haddin* altında saptanmışsa kümülatif bir enflasyon; üzerinde saptanmışsa kümülatif bir deflasyon vardır.

Bunun sadece özel bir hal oduğu artık görülmüştür; kurduğumuz yapıyı çok daha geniş ihtimalleri göz önüne almak için kullanabiliriz. Önemli ölçüde işsizliğin olması halinde büyük bir ihtimal ile $\partial C / \partial I$ oldukça küçük olacaktır, bu durumda *IS*'nin eğiminin aşağıya doğru olacağına kesin gözü ile bakılabilir. İşte bu Bay Keynes'in fazlasıyla ilgilendiği Durgunluk İktisadıdır. Fakat kişinin, bekleylelerin heyecanını kaybettiği bir zamanda ufak bir enflasyonist eğilimin bunu kolaylıkla ateşleyebileceği diğer şartların da olabileceği izlenimini edinmemesi olanaksızdır. Bu durumda $\partial C / \partial I$ büyük olabilir ve Gelirdeki bir artış yatırım faiz haddini yükseltebilir. Bu şartlar altında veri *herhangi* bir nominal hadde istikrar yoktur; ve ancak tam elastik olmayan bir parasal sistem - yükselen bir *LL* eğrisi - durumun tamamen kontrolden çıkmasını engelleyebilir.

Şu halde, bunlar çatıyı oluşturan araçlarımızdan sağlıyabileceğimiz şeylerin bir kaçıdır. Herne kadar Bay Keynes'in benzer çatısının biraz genişletilmiş olduğu iddia edilse bile, bu büyük ölçüde yontulan gereksinimi olan bir yapıdır. Özellikle "Gelir" kavramı üzerine insafsızca yüklenilmiştir; eğrilerimizin çoğu gelirin dağılımı ve büyüklüğü hakkında birşey söylenmedikçe belirlenemezler. Gerçekten bunların ifade ettiği fiyat sistemi ve faiz hadleri sistemi arasındaki ilişki gibi bir şeydir; ve bunu bir eğriye yansıtamazsınız. Ayrıca, değer kaybı ile ve ele alınan işlemin zamanlanması ile ilgili çeşitli sorular ihmal edilmiştir.

Genel İstihdam Teorisi yararlı bir kitaptır; fakat Dinamik İktisadın ne başlangıcı ne de sonudur.